

СВОБОДАТА И СИГУРНОСТТА ПРЕД ЕВРОПА.

ПОТОЦИ И ПЪТЕКИ

*Даниел Митов*¹

Summary: Freedom and Security Facing Europe. Streams and Pathways

This is the full text of a public lecture, which the foreign minister of the Republic of Bulgaria made on 17 December 2014 in New Bulgarian University in front of students from the Law Department and Political Sciences Department.

Key Words: Daniel Mitov, Public Lecture, New Bulgarian University, Foreign Policy, Bulgaria

Уважаеми студенти и преподаватели,

Благодаря ви за предоставената възможност да бъда днес с Вас. Вярвам, че именно в една академична обстановка, в осигуряването на която Нов български университет има разпознаваема традиция, трябва да се търсят отговорите на актуалните въпроси от обществения и политически дневен ред. Нещо повече, обективното възприемане на заобикалящите ни процеси е невъзможно без приноса на университетската среда.

Ефектът от употребата на неограничената свобода е сходен с този на консумацията на неразреденото вино. Това са забелязали още древните гърци. А опитът на елините както в свободата, така и във виното, е несъмнен. Но какво искат да ни кажат те с това сравнение?

Ако ми позволите да го „преведа“ на съвременен език, то означава, че и свободата, и виното трябва да се приемат с „разредител“. Ако за виното, това е водата, то за свободата, това е сигурността. С други думи, един реалистичен разговор за пътеките на свободата пред Европа трябва да се води успоредно с този за посоките на сигурността пред континента. Позволете ми днес да Ви представя някои от предизвикателствата пред България и Европа, които са свързани с така дефинираната тема на нашата дискусия.

¹ Даниел Митов е министър на външните работи в 91-то правителство на Република България от 7.11.2014 г. Публикацията е изнесена като лекция пред студенти от Нов български университет на 17.12.2014 г.

Свободата и сигурността в геостратегическата и геополитическа ситуация на Европа

Свидетели сме на бързи промени в геостратегическата ситуация в Европа. Сериозни предизвикателства пред свободата и сигурността представляват кризите и конфликтите, случващи се както на самия континент, така и в неговото близко съседство. Преодоляването на тези предизвикателства може да стане и пътят е един – Обединена и силна Европа.

Европейският съюз е важна стъпка в тази насока, но членството в Съюза не изчерпва нито самата Европа, нито готовността на държавите от континента да участват съвместно в гарантирането на международната сигурност.

Големите предизвикателства днес изискват „големи“ отговори. Последните могат да бъдат дадени само от една Европа, която може да защитава свободата и сигурността си в сътрудничество със своите съюзници. Осигуряването на енергийната сигурност, мерките срещу терористичната активност и контролирането на миграционния поток изискват съвместен отговор, съобразен с националните интереси на страните участнички в тези процеси. Уверявам ви, че в амбицията за разширяването на пространството на свободата и сигурността може да разпознаете и политиката на България като част от тази на Европа.

Общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС)

Страните членки на ЕС участват в изработването и прилагането на Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС) на Съюза. Това означава, че националните политики на отделните държави в него трябва да бъдат съобразени с външно-политическата „рамка“ на ЕС и като такива, не трябва да й противоречат, а да я допълват. Именно в реализирането на общата външна политика се разпознава желанието на Съюза за гарантирането на свободата и сигурността, което е немислимо без активен диалог и сътрудничество с неговите непосредствени съседи.

През декември 2013 г. Европейският съвет констатира бързо развитие на стратегическата и геополитическата среда за сигурност в Европа. Той препоръча на ЕС и неговите страни членки да допринесат за поддържането на мира и сигурността, като поемат по-големи отговорности по линия на Общата политика за сигурност и отбрана

(ОПСО) и по-тясно сътрудничество с партньори като ООН и НАТО. На своето заседание на 18 ноември 2014 г. Съвет „Външни работи“ на ЕС констатира ново развитие на средата за сигурност на Европа, с оглед на предизвикателствата, пред които континентът е изправен. От какво естество са те?

Предизвикателствата пред свободата и сигурността на Европа

1) Казусът в Украйна

Оценката за усложнената стратегическа и геополитическа среда на Европа се аргументира и от събитията в Украйна. Разрешението на конфликта там трябва да се основава на базата на спазването на договореностите от Минск. Посредством действията си в рамките на Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС) и Източното партньорство, ЕС търси възможности за бързо и мирно разрешаване на конфликта в Украйна. Разговорът за свободна и сигурна Европа е труден, докато не бъде гарантиран националният суверенитет на въпросната страна.

В този контекст, България, в рамките на Общата политика на сигурност и отбрана (ОПСО) на Съюза, подкрепи създаването на гражданска мисия в Украйна за подпомагане усилията на страната за провеждането на реформи в гражданския сектор и сигурността. Тези реформи са насочени към изграждането на ефективни служби за сигурност, допринасящи за осъществяването на върховенството на закона в страната (EUAM Ukraine). Защото това, което обединява свободата и сигурността, е именно легитимността и приложението на закона.

2) Тероризмът на „Ислямска държава“

Терористичната групировка „Ислямска държава“ е критична заплаха за сигурността не само за региона, в който тази организация функционира, но и в глобален мащаб. Последното произтича от мобилния характер и техническа организация на радикалния ислям в различните му проявления. Неговата експлоатация е пряко посегателство спрямо правата на човека, включително и тези на свободата и сигурността. Затова и на свое заседание от 20 октомври т.г. в Люксембург Съвет „Външни работи“ на ЕС

заклейми зверствата, убийствата и нарушаването на правата на човека от страна на т.нар. „Ислямска държава”.

В такъв случай, логиката на военните действия на Международната коалиция в Сирия и Ирак трябва да се търси във военното неутрализиране и политическото делегитимиране на тази организация, заедно с прекъсването на финансовите й потоци и възможности за регионално разпространение. По-нататъшните действия за възстановяване на мира и сигурността в Сирия и Ирак изискват цялостен подход от мерки, обхващащи политически, хуманитарни и други аспекти.

На свой ред, Република България предприе действия за допълване на своето законодателство по отношение на „терористичните бойци”, както и спрямо тези, които финансират и/или подпомагат по друг начин тяхната дейност. Това става в синхрон с разпоредбите на резолюция 2178/2014 на СС на ООН.

Предизвикателства пред свободата и сигурността на България като част от Европа

1) Енергийната сигурност

Енергийната сигурност е ключов компонент на регионалната сигурност, която е особено важна не само за Европа, но и за България в частност. В контекста на кризата в Украйна, нейната актуалност се обуславя от съществуващите рискове за прекъсване на газовите доставки и евентуалните сериозни последствия за сигурността и икономиката на страната ни. Както е известно, регионът на Югоизточна Европа е един от най-уязвимите по отношение на енергийната си сигурност. Това е така, защото е зависим от един доминиращ доставчик, който показва, че е склонен да използва природните си ресурси за политически цели. В този дух, реализацията на проекта „Южен поток” повдигаше редица въпроси, свързани със съвместимостта му с европейското законодателство и европейската стратегия за енергийна диверсификация.

С оглед на това, разнообразяването на източниците и маршрутите за доставка на енергийни ресурси разглеждаме като изключително важно за националната сигурност и енергийната независимост на България и на Югоизточна Европа. Страната ни отдава приоритетно значение и работи последователно за развитието на необходимата

енергийна инфраструктура и интеграция на пазара на електричество и газ в региона като важна част от Трансевропейската енергийна инфраструктура. Конкретни усилия ще трябва да бъдат вложени и в реализацията на интерконекторните връзки със съседните ни страни.

3) Миграционен натиск

Последната година България е подложена на силен натиск от бежански и миграционен характер, породен на първо място от конфликтите в Сирия и Ирак. Но тъй като българската граница е външна граница за Европейския съюз, този проблем е общоевропейски и неговото разрешаване трябва да се търси в сътрудничество с държавите членки на Съюза и тези от Европа въобще.

България е повдигала многократно и на различни нива въпросите, свързани с реалните последици и възможните решения на миграционния натиск върху държавата ни. Запознали сме нашите колеги от ЕС, както и тези от ООН, с текущите измерения на този проблем. Вярваме, че справянето със ситуацията трябва да бъде в рамките на европейската солидарност и сътрудничество. За целта, страната ни работи за засилване на взаимодействието на различните нива в рамките на ЕС, най-вече между действията в областите „свобода, сигурност и правосъдие” и Общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО). Ще настояваме Евросъюзът да прилага всеобхватен подход за овладяване на ситуацията и намаляване на рисковете, които тя предметява. Част от този всеобхватен подход е засилване на партньорството с държавите на транзитно преминаване.

Междувременно българските институции, в сътрудничество с международните ни партньори, предприеха мерки за подобряване на капацитета на страната ни за справяне с извънредната ситуация. За овладяването ѝ бе създаден Национален оперативен щаб (НОЩ), така както и изработен и изпълнен План с 11 спешни мерки за ограничаване на миграционния натиск към България. Допълнително бе разработена и Национална стратегия за интеграция на лица, получили международна закрила в Република България за периода 2014–2020 г.

Заклучение

Всички тези предизвикателства пред геостратегическата и геополитическа среда на Европа, включително и пред България като част от континента и от Европейския съюз, касаят нивата на сигурност и свобода, които споделяме като общност. Защото един народ не може да бъде свободен, ако съседът му не е. Не може да бъде свободен, ако не е обезпечил суверенитета си с национална и колективна сигурност. В реализацията на последното, той трябва да отчита нивата на свобода и сигурност в региона си.

Именно това ни прави съпричастни към кризата в Украйна, противостоеенето на радикалния ислям, администрирането на миграционния поток и гарантирането на енергийната сигурност. С това обаче предизвикателствата пред континента ни не се изчерпват. Друго такова е опасността от разделянето на Европейския съюз на „две скорости“, обособяваща региони от по-бедни и по-богати страни. Но това може да бъде тема на една наша евентуална нова среща.

Въпреки сложния и комплексен характер на тези предизвикателства, вярвам, че нашата решителност и инструменти да ги преодолеем, ги превъзхождат значително. Още повече, че ние имаме ясна представа за естеството на това, което защитаваме: демокрацията. Важна част от нея са свободата и сигурността. Това е нашият ценностен поток.

На липсата на свобода ще отговорим с още повече свобода. На липсата на сигурност – с още повече сигурност. Това е нашият ценностен път.

И, по примера на древните гърци, ще съвместяваме свободата със сигурността, докато допълващото им се значение не постигне своята най-полезна формула.

Благодаря за вниманието Ви. Оставам на Ваше разположение за отговори на въпросите Ви.